

ROK 1917 W ROSJI I W FATIMIE

W roku wielkich przemian społeczno-ekonomiczno-politycznych w Rosji, zaangażowanej w I wojnie światowej, w małej miejscowości Fatima w Portugalii, Matka Boża objawiła się trojgu dzieciom. Prosiła m.in. o modlitwę w intencji Rosji, o jej nawrócenie, bo inaczej stanie się ona przyczyną cierpień wielu narodów. Celem niniejszego opracowania jest przybliżenie wydarzeń, jakie przede wszystkim miały miejsce w ogromnym kraju i małej miejscowości portugalskiej.

1. PRZEBIEG REWOLUCJI LUTOWEJ I ABDYKACJA CARA MIKOŁAJA II

Już w styczniu 1917 r. pojawiły się strajki i manifestacje w Piotrogradzie, Moskwie, Baku i Niżnym Nowogrodzie w proteście przeciwko wojnie¹. Sytuacja w Rosji stawała się katastrofalna. Wojska zaczynały się buntować. Car Mikołaj II jako naczelny dowódca przebywał na froncie i politykę w Piotrogradzie w istocie prowadziła carowa wraz z otaczającą ją kliką. Michaił Rodzianko, przewodniczący Dumy, przedstawiciel wielkiej burżuazji, domagał się utworzenia rządu cieszącego się zaufaniem parlamentu i ludu. „Nie zmuszajcie narodu – mówił on władcy – do wyboru między Waszą osobą a ojczyzną”. Jednak Mikołaj nie zareagował na tę deklarację. W ten sposób rozpoczęły się ostatnie dni caratu.

Na początku lutego 1917 r. zima była ostra. W Piotrogradzie odczuwano – jak donosili agenci ochrony – atmosfera wśród mieszkańców była „pełna przekleństw kłótni i oszustw”. W stolicy stacjonowało 170 tys.

¹ Zob. R. Pipes, *Rewolucja Rosyjska*, Warszawa 1994.

żołnierzy, słabo wyszkolonych i niezdolnych do stłumienia zamieszek. Najlepsze wojska znajdowały się na froncie. Kozacy, słynący z wierności do cara, pochodzili z najuboższych rejonów Kubania i Donu. Niespodziewanie ta tradycyjna podpora reakcji przekształciła się w rewolucyjną armię. Po raz pierwszy oficerowie przyłączyli się do tłumu demonstrującego na Prospekcie Newskim przeciwko wojnie i rządowi. W Dumie rosyjskiej podczas obrad odczuwano atmosferę beznadziejności. Zaczynało brakować żywności, srożyła się drożyzna². Nie były ogrzewane mieszkania warstw niższych i średnich. 23 lutego (8 III) – w Międzynarodowy Dzień Kobiet – tłumy robotnic z zakładów tekstylnych wyszły na ulicę, domagając się chleba. Rozgoryczone kobiety wzywały robotników z zakładów przemysłu ciężkiego do przyłączenia się do demonstracji. Widoczny był brak zdecydowania ze strony przedstawicieli władzy. Policja zachowywała się biernie, a do kozaków demonstranci wołali: „Jesteście naszymi braćmi, nie możecie do nas strzelać”. Żołnierze stali w miejscu, a nawet zaczęli się wycofywać. W sumie strajkowało 90 000 robotników, a przez ulice miasta przeszła demonstracja z transparentami, na których widniały hasła witające rewolucję i wzywające do zaprzestania wojny³.

Aleksandra nadal pisała listy do cara, nie traktując zbyt poważnie rozdających się demonstracji. „Jeśli będzie zimno, zapewne zostaną w domu”, zapewniała męża. Tematem rozmów w kołach arystokratycznych nie były wstrząsające miastem strajki, lecz mający się odbyć w najbliższą niedzielę bal u księżny Radziwiłł... Tymczasem wyraźne ocieplenie sprzyjało strajkującym, których było coraz więcej na ulicach. Jeden ze świadków zanotował, że niektórzy kozacy, zamiast wykonać rozkaz uderzenia na demonstrantów, „uśmiechali się i pozdrawiali protestujących”. Nieliczni w stolicy bolszewicy sądzili, że wojsko rozpędzi demonstrację i złamie siłą strajki. Nie odegrali oni w wypadkach lutowych większej roli⁴.

W sobotę 25 lutego (10 III) doszło do starcia, podczas którego padły pierwsze strzały i pojawili się zabici. Strajk ogarnął wszystkie fabryki. Podczas strzelaniny na Prospekcie Newskim śmierć poniosło 9 osób. Powstało ogólne zamieszanie, a politycy nie odgrywali w tych wydarzeniach większej roli. Strajkujący chcieli chleba (jak podczas rewolucji francuskiej),

² E. Acton, *Rosja dziedzictwo caratu i władzy radzieckiej*, tłum. J. Stawiński, Warszawa 2013, s. 167.

³ L. Bazylow, *Historia Rosji*, Wrocław 1985, s. 497.

⁴ B. Moynahan, *Rosja XX wieku*, Warszawa 1995, s. 77.

pokoju z Niemcami i wolności dla Żydów. Strajki, manifestacje i starcia zbrojne rozszerzały się na inne miasta.

W niedzielę 26 lutego (11 III) do południa cerkwie były wypełnione wiernymi. Ogromny tłum wyruszył z Prospektu Newskiego, przemierzając Nową po lodzie. Mosty były obsadzone przez wojsko, które otworzyło ogień do demonstrantów. Pojawili się ranni, którym pomocy udzielali studenci w białych fartuchach ze znakami Czerwonego Krzyża. Żołnierze wołyńskiego pułku gwardii strzelali do demonstrantów na Placu Znamieńskim, zabijając wielu z nich. Jednak w nocy ci żołnierze zwołali wiec, deklarując, że już dłużej nie będą pełnić funkcji „katów” i przyłączają się do ludu. Rano odmówili wykonywania rozkazów dowódcy, wołając: „Nie chcemy już zabijać. Dość przelewu krwi”. Strzał z okna żołnierskiego baraku trafił w dowódcę – kapitana Łaskiewicza, który poległ. Ogień buntu żołnierskiego rozprzestrzenił się na inne oddziały. Z magazynów wojsko pobierało broń i strzelało w powietrze. Oficerowie nie reagowali, a dowodzący pułkiem wołyńskim płk Wiskowski poradził oficerom, aby rozjechali się do swoich domów. Większość opuściła koszary. Pozostali zaczęli chronić się w gmachu Akademii Wojskowej. Byli tam też i inni żołnierze, np. z pułku prieobrażeńskiego, najstarszego w rosyjskiej armii, którzy bagnetami zakłuli swojego dowódcę. Pewna grupa żołnierzy podeszła do porucznika, prosząc go o objęcie dowództwa nad nimi. „Musimy mieć dżentelmena, który mógłby nam wydawać rozkazy” – wyjaśniali. Zamieszanie było ogromne. Najbardziej zaangażowani żołnierze pułku wołyńskiego otoczyli koszary batalionu inżynieryjnego, wołając: „Hurra, towarzysze, bierzcie swoje karabiny!”. Następnie wyruszyli do miasta, machając rękami i krzycząc: „Idziemy do przodu w nieznane”. Wzniesiono pożar gmachu sądu, otwierano arsenały. Tysiące karabinów znalazły się w rękach demonstrantów. Nawet chłopcy biegali z bronią po ulicach zbuntowanego miasta.

Władze Piotrogradu były bezwładne. Gubernator żądał od szefa policji planu działania, który zakładał w przypadku zamieszek podział miasta na sektory. Miały one być kontrolowane przez oddziały wojskowe, które teraz przyłączyły się do buntu. Na samochodach żołnierze wymachiwali czerwonymi sztandarami. Dowództwo objął płk A. Kutiepow, któremu udało się skompletować 6 kompanii, 15 karabinów maszynowych i półtora szwadronu kawalerii. Zewsząd słychać było nawoływanie wojska do rebelii. Tłum wmieszał się w szeregi żołnierzy, sforsował drzwi zbrojowni. Zdobyto więzienie, z którego uwolniono 2400 więźniów. Na ulicach pojawiły się więźniarki ubrane w więzienne uniformy. Dokonywano samosądów na

policjantach. Płonęły dworce kolejowe, a wiele przerażonych osób zaczęło uciekać z miasta. Przestępcy zaczęli plądrować sklepy i prywatne domy⁵.

Jak na rozszerzającą się rebelię zareagowała rosyjska Duma? Oto 27 lutego (12 III) zebrała się ona w Pałacu Tauryckim, do którego ok. godz. 13.00 wkroczyła grupa robotników i żołnierzy z czerwonymi opaskami na rękawach. Na spotkanie z nimi wyszedł Aleksander Kiereński, 36-letni deputowany do Dumy, prawnik, który udzielał robotnikom bezpłatnych porad i występował jako ich obrońca w procesach politycznych. Teraz zdobył uznanie nieproszonych gości. Po południu w dwóch skrzydłach pałacu obradowały dwa tymczasowe komitety. W jednym przeważali umiarkowani burżuazyjni członkowie Dumy, tworząc Komitet Wykonawczy Dumy Państwowej, który przekształcił się następnie w Rząd Tymczasowy. Drugim była Piotrogradzka Rada Delegatów Robotniczych i Żołnierskich. Kiereński, określany mianem „Szybki”, był członkiem obu przemianowanych komitetów. Rada wyłoniła 14-osobowy Komitet Wykonawczy, który ciągle obradował, a w jego skład weszli przedstawiciele wszystkich ugrupowań socjalistycznych; bolszewicy mieli w nim 2 delegatów. Rada postanowiła wydawać własny dziennik „Izwestija”. Ponadto utworzyła Komisję ds. Zaopatrzenia w Żywność, aby nakarmić biednych, a zwłaszcza żołnierzy. Powstała Komisja Wojskowa miała za zadanie sformowanie jednostek wojskowych do obrony przed niespodziewanym kontratakiem i powstrzymanie żołnierzy wychodzących na ulice przed sianiem chaosu. Wyznaczono też komisarzy do nadzoru nad formowaniem się milicji robotniczych, które miały utrzymywać porządek w podległych sobie dzielnicach⁶.

Nastał poniedziałek – 28 lutego 1917 r. (13 III), wieczorem car Mikołaj II otrzymał wiadomość, że tylko niewielka liczba oddziałów wojska w Piotrogradzie zachowała lojalność wobec niego. Na dworcach pojawiły się ogłoszenia o wprowadzeniu stanu wojennego. Załamało się kontruderzenie płka A. Kupiepowa, który sam zabarykadował się w swoim domu. Demonstranci obawiali się, że mogą być przeciwko nim skierowane oddziały frontowe. Obrońcy Pałacu Taurydzkiego, głównego centrum rewolucji, mieli do dyspozycji tylko 4 niesprawne karabiny maszynowe. Rewolucjoniści jednak zajęli Pałac Maryjski, a z Pałacu Zimowego wielki książę Michał polecił wycofać wierne carowi oddziały wojskowe, by nie strzelano do ludzi z siedziby Romanowów. Niezadowoleni żołnierze wycofali się

⁵ B. Moynahan, *Rosja XX wieku*, s. 79-80.

⁶ E. Acton, *Rosja...*, s. 169.

do swoich koszar. Wystraszeni politycy przebywali w Pałacu Taurydzkim. Dzień kończył się zwycięstwem rebeliantów, którzy wycieli bagnietami z ram portret Mikołaja II, pędzla Riepina wiszący w sali obrad Dumy. Rewolucja odniosła zwycięstwo.

Wiele wydarzeń miało miejsce w następnych dniach, kiedy buntownicy wyruszyli na miasto. Po ulicach krążyły ciężarówki z żołnierzami, a zbrojne bandy grabiły pałace. Pociąg z carem Mikołajem II, zmierzający w stronę stolicy, został zatrzymany i zawrócony do Pskowa. Tam car, w swoim wagonie, 2 marca 1917 r. (15 III) podpisał w imieniu własnym i syna Aleksjeja akt abdykacji na rzecz swojego brata Michała. Księżę Michał, nie widząc żadnej możliwości przywrócenia porządku, natychmiast zrezygnował z tronu⁷. Po 304 latach panowania dynastia Romanowów traciła władzę nad Rosją. Na mocy decyzji Rządu Tymczasowego były car wraz z rodziną został internowany w Carskim Siole (pod Piotrogradem). Obalenie Romanowów powszechnie witano z zadowoleniem, w kraju świętowano z tej okazji, do stolicy płynęły wyrazy entuzjastycznego poparcia dla nowego rządu.

Władza przeszła w ręce Komitetu Wykonawczego Dumy. Jej przewodniczący oktiabrysta Michaił Rodzianko, wspólnie z Georgijem Lwowem, przewodniczącym Ogólnorosyjskiego Związku Ziemstw i Miast, ogłosili już 3 marca (16 III) listę ministrów. Na czele rządu stanął Lwow, ministrem spraw zagranicznych został Milukow, ministrem wojny – Kuczkow, tekę ministra finansów otrzymał przemysłowiec Tereszczenko, a na czele resortu sprawiedliwości stanął Kiereński⁸. Ogłoszono amnestię obejmującą wszystkie czyny polityczne. Wprowadzono też wolność prasy, swobodę zrzeszania się i zapowiedziano program zmierzający do zniesienia różnic klasowych. W następnych dniach zniesiono wszelkie ograniczenia wyznaniowe i narodowościowe. Wprowadzono 8-godzinny dzień pracy i zniesiono karę śmierci.

6 marca (19 III) Synod Cerkwi Prawosławnej wezwał wiernych do poparcia Rządu Tymczasowego. Następnego dnia anulował obowiązek wspominania osoby cara i modlitwy za niego w czasie nabożeństw liturgicznych.

Jakie były skutki rewolucji lutowej w stolicy Rosji? Podczas krwawych wydarzeń zginęło – wg oficjalnych danych – 1224 osób, mniej więcej tyle,

⁷ *Kronika XX wieku*, red. M.B. Michalik, Warszawa 1991, s. 210.

⁸ L. Bazylow, *Historia Rosji*, s. 501.

co codziennie ginęło na froncie. Wśród zabitych znajdowali się zabici na ulicach miasta, jak i oficerowie wrzuceni przez marynarzy Floty Bałtyckiej do przerębli w zamrożonej zatoce. W państwie faktycznie istniały dwa rządy: Rząd Tymczasowy, w którym przewagę mieli wywodzący się z klasy średniej posłowie do Dumy oraz Rada Delegatów Robotniczych i Żołnierskich, którą reprezentowały różne grupy społeczne i odmienne opcje polityczne. Żądania Rady były następujące: ośmiodziesiętny dzień pracy, ziemia dla chłopów, w armii wybór oficerów przez żołnierzy i zakończenie wojny. Natomiast Rząd Tymczasowy dążył do kontynuowania działań wojennych. Do Piotrogradu i Moskwy zaczęli powracać z zesłania na Syberię „zawodowi” rewolucjoniści. Formalnie zlikwidowano Korpus Żandarmów i *ochranę* oraz wydano dekret o powołaniu Komisji Nadzwyczajnej dla zbadania nadużyć popełnianych przez wysokich urzędników carskich. Odeszli wszyscy gubernatorowie i ich zastępcy, a na ich miejsce powołano komisarzy rządowych. Wydano manifest proklamujący prawo Polski do niezawisłości politycznej, zastrzegając, że o jej granicach zdecydować wszechrosyjska Konstytuanta. Ponadto, wydano mnóstwo dekretów, dotyczących samorządów, oświaty, szkolnictwa, szkół wyższych. Ostatecznie uregulowaniem stosunków wewnętrznych w Rosji miała się zająć wspomniana Konstytuanta⁹.

Wieści o rewolucji zaczęły rozchodzić się po wsiach, gdzie gminne zgromadzenia i komitety chłopskie szybko zaczęły podnosić swoje żądania. Zaprzestano płacić podatki, a przed końcem kwietnia nadeszły pierwsze wiadomości o poważnych zamieszkach na wsiach. Tradycyjny szacunek przekształcał się w bunt. Władze i posiadacze ziemi tracili przewagę na rzecz radykalnie nastawionych chłopów, robotników i żołnierzy¹⁰. W początkach maja Ogólnorosyjski Zjazd Delegatów Rad Chłopskich zaaprobował żądanie zniesienia prywatnej własności ziemskiej bez odszkodowania, a zarazem nalegał, żeby dokonywać tego legalnymi metodami, bez samowoli.

Następowało załamanie się gospodarki rosyjskiej. Pogłębiał się kryzys w sferze handlu. Komunikacja kolejowa została poważnie zakłócona przez potrzeby armii. Brak paliw i surowców zmuszał wytwórców do cięć produkcji, a przez to do zwalniania pracowników, a nawet zamykania zakładów. Za uzyskane ruble niewiele można było kupić, stąd chłopię

⁹ L. Bazyłow, *Historia Rosji*, s. 502.

¹⁰ E. Acton, *Rosja...*, s. 173.

zmniejszali sprzedaż własnych produktów. Coraz bardziej dotkliwe były braki żywności, szczególnie w miastach. Między lutym a październikiem podwoiła się emisja pieniądza, napędzając gwałtowny wzrost cen. Rząd niewiele mógł zrobić dla poprawy sytuacji gospodarczo-społecznej¹¹.

Społecznej polaryzacji towarzyszyła fala nacjonalistycznego poruszenia. Zaogniły się stosunki między Wielkorusami i mniejszościami narodowymi oraz między poszczególnymi mniejszościami. W Finlandii i w Polsce większość stronnictw natychmiast zaczęła nawoływać do pełnej niepodległości, a organizacje domagające się autonomii kulturalnej, a także w pewnej mierze politycznej, szybko dały o sobie znać również w prowincjach muzułmańskich. Rozbudziły się żądania różnego stopnia autonomii od Morza Bałtyckiego po Kaukaz. Niewątpliwie konflikty narodowościowe przyspieszyły załamanie się władzy Piotrogradzkiej, podzieliły wywodzących się z klasy średniej wyborców kadetów i dostarczyły dalszej amunicji radykalnej krytyce umiarkowanych partii socjalistycznych¹².

Lenin z niedowierzaniem dowiedział się o wybuchu rewolucji. W tym czasie mieszkał w skromnym domku w Zurychu. Na jednym z zebrzań stwierdził nawet, że nie spodziewa się wybuchu rewolucji za swojego życia. Jako przeciwnik wojny był sprzymierzeńcem dla Niemców, którzy spodziewali się, że jego powrót do Rosji mógłby osłabić jej wojenne wysiłki. Sam Lenin początkowo zamierzał przedostać się do Rosji przez Szwecję, w przebraniu za głuchoniemego. Do Piotrogradu dotarł pociągiem 3 kwietnia (16 IV) i już na dworcu wygłosił pierwsze przemówienie, przedstawiając stosunek bolszewików do Rządu Tymczasowego. „Lud – wołał – potrzebuje pokoju. Lud potrzebuje chleba i ziemi. A oni dają wam głód i wojnę. Ziemia pozostaje w rękach ziemskich posiadaczy”. Potępiał „rewolucyjne *oboroncestwo*” równoznaczne z poparciem dla „łupieżczej wojny imperialistycznej”¹³. Wkrótce opublikował tzw. tezy kwietniowe, zawierające plan działania partii bolszewickiej, który przewidywał przekształcenie rewolucji burżuazyjnej w socjalistyczną i przejęcie władzy przez Rady Delegatów Robotniczych i Żołnierskich. Umiarkowani socjaliści uznali program Lenina za nieodpowiedzialną demagogię. Kiereński

¹¹ Tamże, s. 179.

¹² E. Acton, *Rosja*, s. 185.

¹³ W.I. Lenin, *O zasadach proletariatu w obecnej rewolucji [zawiera tezy kwietniowe]*, w: *Dzieła wybrane*, t. 2, Warszawa 1949, s. 7.

pragnął wyjaśnić zaistniałą sytuację temu nieszczęsnemu wygnańcowi, który najwyraźniej utracił kontakt z rzeczywistością.

W maju 1917 r. do Rosji wrócił Lew Trocki (właśc. L.D. Bronstein), główny obok Lenina przywódca bolszewików¹⁴. Za udział w rewolucji w 1905 r. został zesłany na Syberię, skąd uciekł i po wielu przygodach dotarł do stacji kolejowej, znajdując ostatecznie schronienie w Paryżu. Po wybuchu I wojny światowej został deportowany do Hiszpanii, a następnie wypłynął do Stanów Zjednoczonych. Wybuch rewolucji lutowej zastał go w Nowym Jorku, który z żalem opuścił i dotarł do Piotrogradu.

Tymczasem działania wojenne były kontynuowane. Na początku maja 1917 r. Kiereński został ministrem wojny i z wielkim zaangażowaniem wzywał do walki, obiecując zwycięstwo. Jednak pod koniec czerwca nastąpiło załamanie się ofensywy przygotowanej przez Kiereńskiego. Mnożyły się dezercje żołnierzy z frontu, którzy zabijali oficerów próbujących ich zatrzymać. Dochodziło nawet do aktu sabotażu w oddziałach lotniczych, mających na celu uniemożliwienie pilotom ataków na pozycje niemieckie. Pod koniec lipca Rząd Tymczasowy wprowadził karę śmierci na froncie. Celem zawstydzenia żołnierzy-dezterterów w czerwcu 1917 r. powołano tzw. bataliony śmierci, w których służyły rosyjskie kobiety. Składały one przysięgę wierności na sztandar i ikonę. W rzeczywistości oddziały kobiece nie wzięły udziału w walkach.

Sytuacja na froncie dodała odwagi bolszewikom, którzy w lipcu podjęli próbę przejęcia władzy. Rosła ich liczebność, zwłaszcza wśród przemysłowego proletariatu. Zgodnie z najbardziej prawdopodobnymi najnowszymi szacunkami ich liczba wzrosła z ok. 10 tys. w lutym do ok. 300 tys. w październiku. Tempo wzrostu najbardziej było widoczne w Piotrogradzie. Do lata bolszewicy wtargnęli do głównych miast i kompleksów przemysłowych w całym kraju¹⁵. Ich agitatorzy podburzali żołnierzy, który wyszli na ulice stolicy z żądaniem ustąpienia Rządu Tymczasowego i powieszenia Kiereńskiego. Przyłączały się do nich osoby cywilne o „wściekłych, zwierzęcych twarzach”. Rebelianci zostali jednak rozproszeni przez oddziały wierne rządowi. Ujawniono dane o kontaktach bolszewików z Niemcami i oskarżono Lenina, że jest niemieckim szpiegiem. Przywódca bolszewików zdołał uciec do Finlandii, natomiast Trocki został aresztowany

¹⁴ Zob. B.M. Patenaude, *Trocki. Upadek rewolucjonisty*, Wrocław 2009; D. Wołgownow, *Trocki. Niewolnik idei, ideolog zbrodni*, Warszawa 1996.

¹⁵ E. Acton, *Rosja*, s. 188.

i osadzony w więzieniu. Lenin jeszcze w lipcu napisał kilka artykułów, w których stwierdzał, że aktualnie nastąpiło daleko idące wzmocnienie kontrewolucji, a w Rosji panuje dyktatura. Wzywał do przygotowania powstania zbrojnego i zamiany istniejącej dyktatury burżuazji na dyktaturę proletariatu. Taktykę tę przyjął VI Zjazd partii bolszewickiej, obradujący w Piotrogradzie w warunkach półlegalnych od 26 lipca (8 VIII) do 3 sierpnia (16 VIII). Jednak powstanie lipcowe okazało się wielką katastrofą dla bolszewików. Wpływy ich partii w pietrogradzkim garnizonie gwałtownie spadły i na pewien czas nawet najradykałniejsze odłamy klasy robotniczej stolicy ogarnęło głębokie zniechęcenie.

2. OBJAWIENIA W FATIMIE

Kiedy w Rosji wrzało, w Fatimie – małej miejscowości w środkowej Portugalii – od 13 maja do 13 października trwały objawienia Matki Bożej trojgu dzieciom: rodzeństwu Hiacyncie (7 lat) i Franciszkowi Marto (9 lat) oraz Łucji dos Santos (10 lat)¹⁶. Cała trójka mieszkała w Aljustrel, w miejscowości należącej do parafii fatimskiej. Objawienia miały miejsce na małym skrawku ziemi należącym do rodziców Łucji, nazywanym Cova da Iria. Matka Boża ukazywała się na krzewie zwanym ilex, będącym karłowatą odmianą dębu, mierzącym nieco ponad metr wysokości. Franciszek widział Maryję, lecz jej nie słyszał. Hiacynta ją widziała i słyszała. Łucja natomiast widziała, słyszała i rozmawiała z Nią. Matka Boża poleciła im modlitwę i pokutę za grzeszników, a dla uproszenia pokoju w świecie nabożeństwo do Niepokalanego Serca Maryi, któremu papież powinien poświęcić cały świat, a zwłaszcza wskazane przez Nią narody, w tym Rosję. W trzecim objawieniu z 13 lipca, po widzeniu potworności piekła, Maryja pełna dobroci i smutku powiedziała do przerażonych dzieci: „Widzieliście piekło, do którego idą dusze biednych grzeszników. Żeby je ratować, Bóg chce rozpowszechnić na świecie nabożeństwo do mego Niepokalanego Serca. Jeżeli się to zrobi, co wam powiem, wielu przed piekłem zostanie uratowanych i nastanie pokój na świecie. Wojna zbliża się ku końcowi. Ale jeżeli ludzie nie przestaną obrażać Boga, to w czasie pontyfikatu Piusa XI [w 1917 r. papieżem był Benedykt XV] rozpocznie się druga wojna. Kiedy pewnej nocy ujrzycie nieznane

¹⁶ K. Kuźmak, *Fatimska Matka Boża*, w: *Encyklopedia katolicka. T. 5*, Lublin 1989, szp. 71-72.

światło¹⁷ – wieście, że jest to wielki znak od Boga, że zbliża się kara na świat za liczne jego zbrodnie, będzie wojna, głód, prześladowanie Kościoła i Ojca Świętego. Aby temu zapobiec przybędę, aby prosić o poświęcenie Rosji memu Niepokalanemu Sercu i o Komunię św. wynagradzającą w pierwsze soboty. Jeżeli moje życzenia zostaną spełnione, Rosja nawróci się i zapanuje pokój, jeżeli nie – bezbożna propaganda rozszerzy swe błędne nauki po świecie, wywołując wojny i prześladowanie Kościoła, dobrzy będą męczenni, a Ojciec Święty będzie musiał wiele wycierpieć. Różne narody zginą. Na koniec jednak moje Niepokalane Serce zatriumfuje. Ojciec Święty poświęci mi Rosję, która się nawróci i przez pewien czas zapanuje pokój na świecie. W Portugalii ludzie będą utrzymywać swoją wiarę. Nie mów tego nikomu, z wyjątkiem Franciszka. Kiedy ty odmawiasz różaniec, mów po każdej tajemnicy: «O mój Jezu, przebacz nam nasze grzechy, zachowaj nas od ognia piekielnego, zaprowadź wszystkie dusze do nieba, a szczególnie te, które najbardziej potrzebują Twojego miłosierdzia»¹⁸. Po tych słowach nastąpiła chwila ciszy. Następnie Łucja zapytała: „Pani nie życzy sobie ode mnie niczego więcej?”. Usłyszała odpowiedź: „Nie, dzisiaj już nie chcę od ciebie niczego więcej”. Następnie Matka Boża powoli udała się na wschód i znikła w bezgranicznej odległości na firmamencie.

Objawienia odbyły się jeszcze 19 sierpnia, ponieważ 13 sierpnia dzieci były w więzieniu w Ourem, 13 września i 13 października. Podczas ostatniego objawienia nastąpił Cud Słońca. Przez cały dzień padał deszcz. Na miejsce objawień przybyło ponad 70 tys. ludzi. Matka Boża przekazała dzieciom trzy tajemnice i znikła. Nagle przestał padać deszcz, a słońce zaczęło kręcić się wokół, jak gdyby miało spaść. Wszyscy byli przestraszeni i upadli na ziemię, modląc się o miłosierdzie. Zjawisko to powtórzyło się, a następnie słońce przyjęło swoją normalną pozycję.

3. WYDARZENIA W ROSJI OD LIPCA DO PAŹDZIERNIKA 1917 R.

Tymczasem, co się dzieje w Rosji? Otóż w połowie lipca książę Lwow podał się do dymisji, a na czele nowego rządu stanął Kiereński, będący

¹⁷ Matka Boża miała na myśli nadzwyczajne światło północne, które widziano 25 I 1938 r. w całej Europie, również w Polsce. S. Łucja wciąż uważała je za znak obiecany z nieba.

¹⁸ Słowa Matki Bożej znajdujemy we *Wspomnieniach Siostry Łucji (Fatima 2002)*. Tekst został zatwierdzony przez biskupa diecezji Leiria.

równocześnie ministrem wojny i marynarki, a od września naczelnym wodzem armii rosyjskiej. Wicepremierem został Mikołaj Niekrasow, dzierżący zarazem tekę ministra finansów. Aleksander Zarudny, członek mało wpływowej partii ludowych socjalistów, został ministrem sprawiedliwości. Tereszenko pozostał przy resorcie spraw zagranicznych, a sprawy wewnętrzne przejął eserowiec Mikołaj Awksientiew. W ministerstwie rolnictwa pozostał Czernow, będąc osamotnioną i bezradną figurą. W oświadczeniu rządowym podano do wiadomości, że najgłówniejszym zadaniem rządu jest walka z wrogiem zewnętrznym i obrona kraju przed wszelkimi zakusami kontrewolucyjnymi i przed anarchią. Rząd podkreślił, że bieżący kryzys „zakończy się uzdrowieniem, a nie śmiercią”¹⁹. Tymczasem chaos w państwie stawał się coraz większy, nowy rząd debatował nad sprawami konstytucyjnymi i polityką zagraniczną. Brakowało żywności, rubel tracił na wartości, szalała inflacja. Do fabryk przychodzili robotnicy „pijani, którzy pili dalej podczas nieustannych wieców”. W guberni tambowskiej chłopci zniszczyli posiadłości księcia Borysa Wiaziemskiego. Udało mu się uciec, ale został rozpoznany na stacji kolejowej przez dezertków, którzy zabili go bagnetami i odcięli mu głowę.

W teatrze Bolszoi w Moskwie w dniach 12-15 (25-28) sierpnia odbyła się konferencja Państwowa, na którą zaproszono ok. 2000 osób: przedstawicieli kół przemysłowych, handlowych i ziemiańskich, delegatów chłopskich robotniczych, żołnierskich, wojska i floty, miast i ziemstw. Kiereński w swoim przemówieniu wymienił przyczyny zwołania Konferencji, mówił o powadze sytuacji, o śmiertelnym niebezpieczeństwie, o oznakach osłabienia na froncie. Z całą mocą podkreślał, że położy bezwzględnie kres wszystkim podejmowanym przez bolszewików próbom rozluźnienia dyscypliny. Podczas obrad przemawiali ministrowie i różni działacze, bądź to aprobując zamierzenia rządu, bądź wysuwając różne propozycje w celu ustabilizowania sytuacji. Przemawiał również generał Kornilow, jako głównodowodzący wojskami rosyjskimi. Zażądał on ograniczenia kompetencji komitetów wojskowych, podniesienia prestiżu oficerów i zapowiedział „skruszenie anarchii”²⁰. Kiereński, choć daleki był od użycia siły, został zmuszony iść w tym samym kierunku.

W sierpniu 1917 r. przewieziono rodzinę cesarską z Carskiego Sioła pod Piotrogradem do Tobolska. Pociąg przewożący cara i jego rodzinę

¹⁹ L. Bazylow, *Historia Rosji*, s. 508.

²⁰ L. Bazylow, *Historia Rosji*, s. 510.

oznaczony był znakiem misji Japońskiego Czerwonego Krzyża w celu zapobieżenia próbom ewentualnego zamachu ze strony ugrupowań lewicowych. Z Wielkiego Pałacu nastąpił wywóz antyków i obrazów.

Na przełomie sierpnia i września naczelny dowódca podległych Rządowi Tymczasowemu sił zbrojnych, gen. Ławr Kornilow, podjął próbę zamachu stanu. Jednak dywizja kaukaska nie dotarła do stolicy, bowiem linie kolejowe zostały zablokowane. Zamach nie doszedł do skutku. Kornilow został aresztowany, a dowodzący jego oddziałami generał Aleksander Krymow popełnił samobójstwo. Powiązani z Kornilowem oficerowie stracili kontrolę nad swoimi oddziałami. Na froncie żołnierze rosyjscy bratali się z Niemcami, którzy częstowali ich papierosami i winem. Rosja na oczach świata rozpadała się. Antyrosyjscy nacjonaści dochodzili do głosu na Ukrainie, w Finlandii i w krajach nadbałtyckich. Niezależność ogłaszała Kozacy, Baszkirzy, Buriaci. Rosją wstrząsała nienawiść rasowa, a nieszczęścia przypisywano Żydom.

Premier Rządu Tymczasowego Aleksander Kiereński zaczął pić i zażywać morfinę. Nie przeprowadzono zapowiedzianych już w marcu wyborów do Zgromadzenia Konstytucyjnego. Wciąż dyskutowano nad problemami wyborów proporcjonalnych i miejscem wyższej izby parlamentu. W poszukiwaniu najlepszych rozwiązań przyglądano się konstytucji amerykańskiej, belgijskiej, szwajcarskiej. Rząd zawiódł w sprawie zaopatrzenia Piotrogradu i Moskwy. Nie spełnił też oczekiwań ludzi w kwestii pokoju²¹.

W połowie września 1917 r. otwarto w Piotrogradzie tzw. Naradę Demokratyczną, z udziałem ponad 1500 delegatów Rad Robotniczych, Żołnierskich i Chłopskich oraz przedstawicieli różnych organizacji. Spośród uczestników Narady wyłoniono tzw. Wszechrosyjską Radę Demokratyczną, którą przekształcono w Tymczasową Radę Republiki Rosyjskiej (Przedparlament) złożoną z 555 członków. Miał to być organ kontrolny w stosunku do rządu. 28 września (8 X) ustalono nowy skład trzeciego (i ostatniego) rządu koalicyjnego.

Do głosu coraz bardziej zaczęli dochodzić bolszewicy, umacniając swoją pozycję. Pucz Kornilowa dodał im skrzydeł. Coraz głośniejsze były ich radykalne żądania: „Chleb, pokój, ojczyzna”. W połowie września partia bolszewicka mogła znowu wysunąć hasło: „Cała władza w ręce Rad!”. Pod koniec września bolszewicy mieli już w Radach Robotniczych i Żołnierskich Piotrogradu i Moskwy większość. Lew Trocki – człowiek czynu

²¹ B. Moynahan, *Rosja XX w.*, s. 88.

– wyszedł z więzienia i pojawił się w stolicy. Stanowisko premiera i teki ministerialne pozostały w rękach tych samych osób.

4. CZERWONY PAŹDZIERNIK 1917 R.

To był wstrząsający, krwawy miesiąc w kalendarzu gregoriańskim – październik, w kalendarzu juliańskim, obowiązującym w Rosji – listopad²². Rosjanie opuścili Rewal, ostatnią twierdzę oddzielającą miasto od zbliżających się wojsk niemieckich. Pojawiły się pogłoski o ewakuacji stolicy. Rozpoczęto ładowanie skarbów Ermitażu na podstawione barki. Bolszewicy codziennie przemawiali do tysięcy zgłodniałych i zmęczonych ludzi. „Bogaci mają wszystko – krzyczeli – biedni nie mają nic. Wszystko będzie należeć do biednych”. Cóż, ludzie rzeczywiście potrzebowali chleba, aby doczekać następnego dnia. Najwięcej pokazywał się Trocki, który oskarżał rząd i burżuazję o chęć zduszenia rewolucji. Twierdził, że rząd nosi się z zamiarem poddania stolicy.

6 października (19) Rząd Tymczasowy rozwiązał Dumę i unieważnił mandaty członków Rady Państwa. Następnego dnia rozpoczęły się obrady Przedparlamentu, z dłuższym przemówieniem Kiereńskiego. W trakcie obrad bolszewicy opuścili salę, zaznajamiając zebranych ze swoją deklaracją protestującą przeciw polityce Rządu Tymczasowego.

Rzeczywiście, 10 października (23) bolszewicy podjęli próbę obalenia Rządu Tymczasowego. W Piotrogradzie pojawił się Lenin, który powrócił z Finlandii z gotowym planem przeprowadzenia rewolucji, zawartym w dziele pt.: Państwo a rewolucja. Wskazywał w nim, iż przywódcy bolszewicy muszą ukazać ludowi drogę do ustroju socjalistycznego, że ludzie partii muszą posiadać władzę, by zbudować socjalizm. „Dyktatura proletariatu” miała stać się nową formą państwa. W przebraniu po raz pierwszy od trzech miesięcy wziął udział w posiedzeniu Komitetu Centralnego. Spiskowcy zebrali się w mieszkaniu Suchanowa na Karnowce. W obradach uczestniczyło 12 osób, mających peruki, sztuczne wąsy i brody. Oprócz Lenina (w siwej peruce w okularach i bez brody) i Trockiego byli obecni: Zinowiew, Kamieniew, Kołłataj, Dzierżyński, Swierdłow i Stalin. Debatowano o przejęciu kontroli nad bankami, wprowadzeniu zasady równych

²² Kalendarz juliański został zastąpiony gregoriańskim 31 I 1918 r. W następstwie tej zmiany kolejny dzień nosił datę 14, a nie 1 lutego.

plac i przekazaniu spraw zarządu państwem robotnikom. Ok. godz. 3.00 nad ranem Lenin napisał na kartce wyrwanej z zeszytu: „Uznając, że zbrojne powstanie jest nieuniknione i jego czas już nadszedł, Komitet Centralny wzywa wszystkie organizacje partyjne do przygotowania się do niego”. Po śniadaniu wszyscy rozeszli się, aby realizować podjęte uchwały.

Wiadomość o przygotowaniach bolszewików do dokonania przewrotu przedostawała się do opinii publicznej. Rząd Tymczasowy nie reagował, przypuszczając, że bolszewicy nie zdecydują się na zamach, bo wszyscy wiedzą o ich zamiarach. Nawet Maksym Gorki opisywał spiskowców bolszewickich jako „szalonych fanatyków”.

Sytuacja w państwie była wprost tragiczna. Na foncie „dezintegracja armii – wg depeszy od komisarza frontu zachodniego – osiągnęła niewyobrażalne rozmiary”. Przez Rosję przetaczały się bunt i pogromy. W wielu miastach dochodziło do morderstw, grabieży, podpaień i napadów na piwnice z napojami alkoholowymi. Ginęli posiadacze ziemscy i kupcy, oskarżani o spekulację. Dawał znać o sobie pogrom Żydów. W Piotrogradzie drożyna osiągnęła niewyobrażalne rozmiary. Natomiast życie towarzyskie toczyło się jak za dawnych lat. Szalapin występował w operze, a balerina Karsawina dawała kolejne przedstawienia.

Jaka była postawa rządu? Premier Kiereński powiedział ambasadorowi brytyjskiemu: „Pragnę tylko, by ruszyli, a wtedy ich zgniotę”. Od strony rządu nie przedsięwzięto żadnych działań, które mogłyby zapobiec przewrotowi. Większość społeczeństwa była przekonana, że jeśli nawet dojdzie do bolszewickiego zamachu, to zakończy się on klęską²³.

O godz. 5.00 nad ranem 24 października (6 XI) premier wydał rozkaz zajęcia drukarni, w której drukowano bolszewickie gazety. Po kilku godzinach oddziały bolszewickie bez walki odzyskały drukarnię i natychmiast rozpoczęto druk gazet. „Czerwonogwardziści”, marynarze i żołnierze zbuntowanego przeciwko rządowi garnizonu piotrogrodzkiego bez oporu ze strony sił rządowych zajęli mosty na Newie, urzędy pocztowe, stację telegraficzną, dworce kolejowe, bank centralny i elektrownię. Kiereński zażądał posiłków z frontu, aczkolwiek spodziewał się, że nie będą potrzebne. W Piotrogradzie bowiem rząd mógł liczyć na 2 tys. kadetów, 200-osobowy oddział kobiecy i 134 oficerów bez przydziału, będących na usługach policji.

Główna kwatera bolszewików znajdowała się w Smolnym, gdzie przebywał Trocki, zapewniający, że bolszewicy przejmują już władzę. Lenin,

²³ B. Moynahan, *Rosja XX wieku*, s. 93-94.

wyczerpany trudami konspiracji, ukrywał się w swojej kryjówce niedaleko Dworca Fińskiego. Wieczorem 24 października (6 XI) zapisał: „Wszystko wisi na włosku [...]. Bez względu na koszty musimy tego wieczoru, tej nocy aresztować ministrów”. Po godz. 22.00 w peruce i okularach wyruszył tramwajem do Smolnego. Ok. północy spotkał się z Trockim, mówiąc zrezygnowanym głosem: „Przejrzeli nas, łajdacy”. Nastrój, panujący w Smolnym, daleki był od rewolucyjnego zapału. Jednak w relacjach Trockiego, jednego z głównych animatorów przewrotu, wydarzenia październikowe nabrały niemalże mistycznego wymiaru. W rzeczywistości w stolicy nie widać było żadnego poruszenia. Wieczorem w Teatrze Aleksandryjskim przy pełnej sali widzów grano sztukę Aleksieja Tolstoja *Śmierć Iwana Groźnego*. W operze Szalapin śpiewał partie w *Borysie Godunowie*. Zapelnione były kina, bary i nocne kluby.

W środę rano, 25 października (7 XI), kiedy Kiereński się obudził, stwierdził, że jego telefon jest głuchy i zobaczył bolszewicki posterunek na moście przy Pałacu Zimowym. Postanowił opuścić miasto i ściągnąć oddziały wojskowe z frontu, celem zdławienia rebelii. Po licznych perypetiach zdołał opuścić miasto samochodem z ambasady amerykańskiej (rządowe samochody nie miały paliwa)²⁴. Do Pałacu Zimowego zaczęli przybywać ministrowie. W tym czasie Lenin ogłaszał upadek rządu. Tą proklamacją nikt się nie przejmował i nic nie wskazywało, że dokonuje się wielki zamach stanu. Tymczasem Trocki o godz. 14.30 zwołał nadzwyczajne posiedzenie Rady Piotrogradzkiej, aby nie dopuścić do rozejścia się przebywających dotąd w Smolnym znudzonych delegatów. Ogłosił, że rząd przestał istnieć na skutek wystąpienia „niezliczonych mas”. W rzeczywistości jedynym świadectwem dokonującego się przewrotu była uzbrojona ciężarówka, wymalowana w bolszewickie znaki, trąbiąc jeździła po mieście.

Nastąpiło „oblężenie” Pałacu Zimowego, do którego przyjechali na rowerach bolszewicy emisariusze z ultimatum, w którym żądano kapitulacji obrońców (wielu z nich było pijanych) do godz. 7.10 rano. W przeciwnym razie miał nastąpić szturm bolszewików. Ministrowie wciąż mieli nadzieję

²⁴ Aleksander Kiereński w wyborach do Konstytuanty w listopadzie 1917 r. został wybrany z listy eserowców z Saratowa. W 1918 r. przedostał się do Francji. W 1940 r. wyemigrował do USA, gdzie uczestniczył w antysowieckiej działalności białej emigracji. Był redaktorem gazety „Dni” (1922-1932). Pod koniec życia próbował bezskutecznie wrócić do Związku Sowieckiego. Napisał kilka książek i wspomnień, m.in. Pamiętnik – książkę o rewolucji październikowej. Zmarł 11 VI 1970 r. w Nowym Jorku.

na przybycie Kiereńskiego z odsieczą i odrzucili żądania bolszewików. W zamieszaniu bolszewicy zapomnieli odciąć połączenia telefoniczne w pałacu i rząd mógł w czasie oblężenia utrzymywać kontakt ze swoimi zwolennikami w stolicy i w Moskwie. W nocy zapalono światła w pałacu.

Zacumowany na Nowie bolszewicki krążownik „Aurora” otrzymał rozkaz ostrzelania Pałacu Zimowego. Sygnałem do otworzenia ognia miało być zapalenie czerwonego światła w Twierdzy Pietropawłowskiej. Z dział „Aurory” otworzono ogień ślepymi nabojami. Kadeci odpowiedzieli wystrzałem z karabinów maszynowych. Po chwili zaprzestali strzelać, widząc, że ostrzał z „Aurory” nie przynosi żadnych szkód. Członkinie kobiecego batalionu opuściły pałac, ponieważ twierdziły, że do wojska wstąpiły, by walczyć z Niemcami. Ok. godz. 23.00 oddano salwę w stronę pałacu z dwóch dział z Twierdzy Pietropawłowskiej. Jeden z pocisków trafił w obiekt pałacowy, ale nie wyrządził większych szkód. Po chwili oddano salwę z 35 trzyczalowych dział; większość pocisków spadła do rzeki, a tylko jeden trafił w pałacowy gzyms, budząc ministrów. Kilku bolszewików przedostało się na korytarze pałacowe, lecz rozbrojono ich bez walki²⁵.

O godz. 2.00 w nocy do wnętrza Pałacu Zimowego wtargnął uzbrojony tłum. Minister sprawiedliwości Malantowicz wydał rozkaz: „Żadnego przelewu krwi”. Przywódca tłumy zawołał: „Informuję was, członków Rządu Tymczasowego, że jesteście aresztowani. Nazywam się Antonow-Owsiejenko i jestem przedstawicielem Komitetu Wojskowo-Rewolucyjnego”. Ofiar było niewiele – 6 zabitych i 50 rannych. W ten sposób Piotrograd – miasto stołeczne – wpadł w ręce bolszewików. Przy groźnych okrzykach tłumy aresztowanych ministrów odprowadzono do cel Twierdzy Pietropawłowskiej²⁶.

Tymczasem w Instytucie Smolnym obradował pod przewodnictwem Kamieniewa II Ogólnorosyjski Zjazd Rad Delegatów Robotniczych i Żołnierskich. Wśród protestów mieniszewików i socjalistów-rewolucjonistów przeciwko gwałtowi zadanemu rewolucji przez bolszewików, na odgłos wystrzału z dział Aurory, w przekonaniu, że bolszewicy zaczęli szturm Pałacu Zimowego, przywódcy demokracji rewolucyjnej opuścili zjazd. Na miejscu pozostali deputowani bolszewicy. Kilka godzin po północy wysłuchano meldunku o zdobyciu Pałacu Zimowego i aresztowaniu rządu. Ogłoszono przejęcie całej władzy przez Rady i proklamowano Rosję

²⁵ *Kronika XX wieku*, s. 220.

²⁶ B. Moynahan, *Rosja XX wieku*, s. 95.

Republiką Radziecką. Zjazd zatwierdził projekty Lenina: dekret o pokoju i dekret o ziemi²⁷. Na koniec powołano nowy rząd – Radę Komisarzy Ludowych z Leninem na czele. Weszli do niej: Trocki, Rykow, Łunaczarski, Stalin i inni wyłącznie bolszewicki działacze. I tak właściwie w ciągu jednej nocy dawna carska, a od niedawna republikańska, demokratyczna Rosja stała się bolszewicką, komunistyczną.

Próbie odbicia Piotrogradu z rąk bolszewików podjął premier Aleksander Kiereński, lecz popierający go gen. Paweł Krasnow 30 października (12 XI) poniósł klęskę. Jego oddziały kozackie zostały pokonane przez wojska bolszewickie w rejonie Pułkowa-Gatczyzna.

W Moskwie bolszewicy zdobyli władzę dzięki posiłkom z Piotrogradu. Po dziesięciu dniach ciężkich walk 3 listopada (16) zajęli Kreml. Dwa dni później sobór powszechny rosyjskiej Cerkwi prawosławnej przywrócił zniesiony jeszcze przez Piotra I urząd patriarchy, powołując nań metropolitę Tichona. Na pozostałym terytorium Rosji ustanawianie władzy bolszewików trwało do marca 1918 r. Dokonywało się przeważnie bez walki, ofiary w ludziach były małe. Na czele bolszewickich sił zbrojnych stanął Trocki. Poruszając się specjalnym pociągami, odwiedzał walczące na różnych frontach oddziały, zachęcając je do wytrwałości w boju.

Rewolucja październikowa odwróciła bieg wydarzeń w Rosji. Będąc pogwałceniem kompromisu zawartego podczas rewolucji lutowej, zapoczątkowała wojnę domową w Rosji, w toku której dopiero dokonywała się właściwa rewolucja bolszewicka. Zrodziła się też wizja rewolucyjnego podboju Europy. Lew Trocki, pierwszy ludowy komisarz spraw zagranicznych, stwierdził z charakterystyczną nonszalancją: „Cóż my będziemy mieli za pracę dyplomatyczną? [...] wydam kilka rewolucyjnych odezw do ludów i zamknę sklepik”²⁸. Rewolucja rozszerzy się na kontynent i cała Europa będzie współpracować w budowie socjalizmu.

Spełniły się słowa Matki Bożej, że bezbożna Rosja, zamieniona w Związek Sowiecki, przyniesienie wiele zła, poniżenia własnego narodu i obezwładnia wielu narodów, nie tylko w Europie, ale i na świecie. Jednak ten wielki kraj – „ocean zła” – nadal był w planach Bożych.

W tym czasie, kiedy Stalin kontynuował rządy oparte na terroryzmie i realizował wizję nowej rewolucji komunistycznej, obejmującej cały świat, Matka Najświętsza dała jeszcze raz znać o sobie i przestrzegła

²⁷ L. Bazylow, *Historia Rosji*, s. 516.

²⁸ L. Trocki, *Moje życie*, tłum. J. Barski, S. Łukomski, Warszawa 1930, s. 379.

przed krwawą Rosją. Otóż 13 VI 1929 r. siostra Łucja, wizjonerka z Fatimy, podczas nocnej modlitwy w kaplicy klasztornej zobaczyła Matkę Bożą Fatimską ze swoim Niepokalanym Sercem w lewej ręce, bez miecza i róż, ale z cierniową koroną i płomieniem. Pod lewym ramieniem krzyża widniały wielkie litery jakby z czystej wody źródlanej, które biegły na ołtarz, tworząc słowa „Łaska i Miłosierdzie”. Następnie usłyszała słowa Maryi: „Przyszła chwila, w której Bóg wzywa Ojca Świętego, aby wspólnie z biskupami całego świata poświęcił Rosję memu Niepokalanemu Sercu. Obiecuje ją uratować za pomocą tego środka. Tak wiele dusz zostaje potępionych przez sprawiedliwość Bożą z powodu grzechów przeciwko mnie popełnionych. Przychodzę więc prosić o zadośćuczynienie. Ofiaruj się w tej intencji i módl się”²⁹. Były to niejako powtórzone słowa z objawień fatimskich w 1917 r. Jednak wkrótce Matka Boża jeszcze raz objawiła się siostrze Łucji, skarżąc się: „Nie chcieli usłuchać mojej prośby! Jak król Francji³⁰ będą żałować i poświęcą mi Rosję, lecz będzie za późno. Rosja rozszerzy swoje błędy po całym świecie, wywołując wojny i prześladowania Kościoła. Ojciec Święty będzie bardzo cierpiał”. Słowa Najświętszej Maryi Panny spełniły się w 100 procentach. Wkrótce wybuchła II wojna światowa, niosąc straszliwe zniszczenia materialne, śmierć milionów istot ludzkich i tragiczne poniżenie człowieka. Jej głównym zwycięzcą okazał się Stalin, który rozszerzył swoje panowanie nad Europą środkowo-wschodnią, miał ogromne wpływy zwłaszcza poprzez partie komunistyczne we Francji i Włoszech, dotarł z ideologią marksistowsko-leninowską do Azji i Ameryki. Ojciec Święty Jan Paweł II bliiski był śmierci od kul, które trafiły go na Placu Św. Piotra 13 V 1981 r.

²⁹ *Siostra Maria Łucja od Jezusa i Niepokalanego Serca. Biografia*, Poznań 2014, s. 230.

³⁰ W 1689 r. św. Maria Małgorzata Alacoque rok przed śmiercią, próbowała na wszelkie sposoby dostarczyć królowi Ludwikowi IV posłannictwo Najświętszego Serca Jezusa wraz z czterema postulatami: 1. umieszczenie Najświętszego Serca Jezusowego w królewskim herbie; 2. wybudowanie świątyni *Sacrè Coeur*; 3. powierzenie się króla Bożemu Sercu; 4. postaranie się przez „Króla Słońce” u Stolicy Apostolskiej o zatwierdzenie Mszy św. ku czci najświętszego Serca Jezusa. Nie wiadomo jednak, czy król miał możliwość zapoznania się z posłannictwem. Przyszły lata krwawej Rewolucji Francuskiej. Król Ludwik XVI przyjął w więzieniu idee ślubowania Najświęstszemu Sercu Jezusa, obiecując zrealizowanie postulatów przekazanych przez św. Marię Małgorzatę po swoim uwolnieniu. Niestety było już za późno. Król został ścięty na gilotynie 21 I 1793 r. W Paryżu dopiero w 1870 r. poświęcono przepiękną bazylikę *Sacrè Coeur*. Francja jednak dotychczas nie odpokutowała jeszcze za zbrodnie Rewolucji Francuskiej.

– w rocznicę Objawień Fatimskich. W 1984 r. św. Jan Paweł II zwrócił się z prośbą do wszystkich biskupów świata, aby z nim się zjednoczyli w celu dokonania konsekracji świata. Wówczas przed Figurą Matki Bożej, przywiezioną z Fatimy do Rzymu, w zjednoczeniu z biskupami z całego świata, dokonał 25 III 1984 r. Ofiarowania Rosji, jak o to prosiła Matka Boża³¹. Na pytanie o Luisa Kondora, czy to Ofiarowanie zostało dokonane zgodnie z prośbą Matki Bożej, s. Łucja odpowiedziała: „Tak, jednak stało się to już późno!” O. Louis zapytał jeszcze, jaki znak widzialny wskazuje na to, że Bóg przyjął to ofiarowanie i że obietnica się spełniła. Siostra odpowiedziała: „Proszę spojrzeć na Wschód! Odpowiedź ukazała się!”³². W dniu Ofiarowania Rosji przebywał w Moskwie słowacki biskup Pavel Maria Hnilica, jezuita, propagator objawień fatimskich. W jednej z cerkwi na Kremlu przeczytał akt poświęcenia Rosji Niepokalanemu Sercu Maryi. Wydarzenie z 25 III 1984 r. przyczyniło się do tego, że w marcu następnego roku rozpoczęły się gorbaczowska pierestrojka i głośność, które przyniosły wolność dla religii. 13 V 1991 r. na pl. Czerwonym w Moskwie przed Kremllem ustawiono Cudowną Figurkę Matki Bożej Fatimskiej. Pod koniec tegoż roku nastąpiło rozwiązanie Związku Sowieckiego. Moskwa otrzymała katolickiego biskupa w osobie Tadeusza Kondrusiewicza. W l. 1996-1997 odbyła się oficjalna peregrynacja Figurki Matki Bożej z Fatimy po Federacji Rosyjskiej i Kazachstanie. Proces nawrócenia Rosji ciągle trwa, bowiem szalejące przez lata bezbożnictwo w dużej mierze zniszczyło duszę tego narodu.

Rok 1917 w Rosji i w Fatimie

Streszczenie

Celem opracowania jest ukazanie wydarzeń, mających miejsce w 1917 r. w Rosji i w Fatimie. W lutym t.r. doszło do wybuchu rewolucji, w wyniku której nastąpiła abdykacja cara Mikołaja I. W lipcu podczas III Objawienia Matki Bożej trojgu dzieciom: Hiacyncie, Franciszkowi i Łucji, Matka Boża prosiła o modlitwę w intencji nawrócenia Rosji. Toczące się wypadki w następnych miesiącach doprowadziły do upadku rządu koalicyjnego i wybuchu rewolucji październikowej, która zmieniła losy narodu rosyjskiego i stała się zarzewiem walki z religią. Dopiero

³¹ *Siostra Maria Łucja od Jezusa...*, s. 237.

³² Tamże, s. 238.

podczas „Jesieni Ludów” doszło do spełnienia prośby Matki Bożej o zawierzenie Rosji Niepokalanemu Sercu Maryi.

Słowa kluczowe: Rewolucja, bolszewicy, upadek caratu, Rosja, Lenin, Trocki, objawienia Matki Bożej, Fatima, rozpad Związku Sowieckiego, s. Łucja, Jan Paweł II

1917 in Russia and Fatima

Summary

The aim of this study is to show the events that took place in 1917 in Russia and in Fatima. In February of that year, a revolution broke out, resulting in the abdication of Tsar Nicholas I. In July, during the Third Apparition of Our Lady to three children: Jacinta, Francisco and Lucia, the Mother of God asked for a prayer for the conversion of Russia. The events of the following months led to the collapse of the coalition government and the outbreak of the October Revolution, which changed the fate of the Russian people and became the source of the fight against religion. It was only during the “Autumn of Nations” that the request of the Mother of God for the Consecration of Russia to the Immaculate Heart of Mary was fulfilled.

Key words: Revolution, Bolsheviks, the fall of the tsarist regime, Lenin, Trotsky, apparitions of the Mother of God, Fatima, the collapse of the Soviet Union, Sister Lucia of Fatima, Pope John Paul II